

Η Ιατρική Ευρωπαϊκή γνώση στον Ελληνικό χώρο 1745-1821

Δ.Α. Καραμπερόπουλος

Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα, 2003, Βιβλιοθήκη Ιστορίας της Ιατρικής-1,
17×24 εκ., 430 σελίδες

Ο κ. Καραμπερόπουλος από το 1990 ασχολείται με την Ιστορία της Ιατρικής της εποχής του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, έχοντας δημοσιεύσει αρκετές πρωτότυπες μελέτες, οι οποίες έλυσαν ορισμένα ιστορικά θέματα σχετικά με τα βιβλία. Μάλιστα, το 1996 ανακνήχθηκε διδάκτωρ Ιστορίας της Ιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών με σχετική μελέτη, της οποίας ένα μέρος αποτελεί και το παρουσιαζόμενο βιβλίο, που εξετάζει την πραγματοποιηθείσα με τα έντυπα ελληνικά βιβλία μεταφορά στον ελληνικό χώρο της ιατρικής ευρωπαϊκής γνώσης κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Συστηματικά, εξετάζεται για πρώτη φορά το επίπεδο της ιατρικής γνώσης που μεταφέρθηκε με τα βιβλία και τα περιοδικά από το 1745-1821. Ως αρχή της μελέτης είναι το 1745, επειδή από την εποχή αυτή αρχίζει η δημοσίευση ιατρικών βιβλίων.

Το καλαίσθητο τυπογραφικά βιβλίο του κ. Δ. Καραμπερόπουλου είναι γραμμένο με σαφήνεια, σε γλώσσα στρωτή, μεστή, χωρίς πλατεϊασμούς, με μεθοδολογική διάταξη του υλικού και με εμπειριστατωμένη τεκμηρίωση, όπως αναδεικνύεται από τη βιβλιογραφία που παρατίθεται. Το βιβλίο εμπλουτίζει την ελληνική βιβλιογραφία της εποχής του Νεοελληνικού Διαφωτισμού.

Στην Εισαγωγή (σελ. 23-27), γίνεται αναφορά στην προσπάθεια των συγγραφέων να μεταφέρουν την ιατρική ευρωπαϊκή γνώση στον ελληνικό χώρο. Στη συνέχεια, το Πρώτο Μέρος του βιβλίου (σελ. 29-216) περιέχει τέσσερα κεφάλαια, στα οποία καταχωρίζονται τα έντυπα της εξεταζόμενης περιόδου με ιατρικές γνώσεις: Τα 28 καθαρά ιατρικά βιβλία, τα 42 μη ιατρικά βιβλία που περιέχουν ιατρικές γνώσεις, η βιβλιογραφική τεκμηρίωση των ιατρικών θεμάτων τους και οι ιατρικές γνώσεις που καταχωρίζονται στα προεπαναστατικά περιοδικά και ιδιαίτερα στον *Ερμή το Λόγιο* (1811-1821), του οποίου, όπως διαπιστώνεται από την έρευνα, το 10% των σελίδων είναι αφιερωμένο σε ιατρικά θέματα. Γίνεται μεθο-

δική ανάλυση του περιεχομένου των βιβλίων και παρατίθενται οι τίτλοι των ιατρικών θεμάτων τους.

Στο Δεύτερο Μέρος του βιβλίου (σελ. 217-334), γίνεται θεματική διαπραγμάτευση της ιατρικής γνώσης, εξετάζοντας παράλληλα το επίπεδο της ιατρικής γνώσης που περιέχεται στα εξεταζόμενα έντυπα. Αποτελείται από έξι κεφάλαια: Θέματα Ανατομίας-Φυσιολογίας, Παθολογίας, περί Φαρμάκων, Παιδιατρικά θέματα, Πειράματα Φυσιολογίας και Ιατρική ορολογία.

Το παρουσιαζόμενο βιβλίο, επιπλέον, εμπλουτίζεται με τις έγχρωμες σελίδες τίτλων από 99 βιβλία και με 33 εικόνες και σχέδια, που περιέχονται στα εξεταζόμενα βιβλία, όπως για παράδειγμα την πρώτη ανατομική εικόνα της κυκλοφορίας του αίματος, που στα 1799 ο Άνθιμος Γαζής περιλαμβάνει σε βιβλίο του.

Η εκτεταμένη βιβλιογραφία από 400 περίπου λήμματα, που περιέχει το βιβλίο, δείχνει το εύρος της έρευνας του συγγραφέα. Την αξία του βιβλίου συμπληρώνει το λεπτομερές Ευρετήριο, το οποίο ο κ. Καραμπερόπουλος έχει συντάξει και που θα είναι χρήσιμος βοηθός στον αναγνώστη για την αναζήτηση ενός θέματος και χρηστικό εργαλείο σε κάθε μελετητή.

Μερικά από τα σημαντικά συμπεράσματα της μελέτης είναι ότι κατά τις δύο προεπαναστατικές δεκαετίες τυπώθηκε το 54% των ιατρικών βιβλίων και το 64% των μη ιατρικών βιβλίων με ιατρικά θέματα, διαπίστωση που δείχνει το αυξημένο ενδιαφέρον για τη γνώση της ιατρικής επιστήμης κατά την προεπαναστατική περίοδο. Επίσης, η έρευνα έδειξε ότι τα μεταφρασμένα ιατρικά βιβλία κατά μέσο όρο μεταφράζονταν σε 6,5 χρόνια από τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά, διαπίστωση που φανερώνει το πόσο γρήγορα μεταφερόταν στον ελληνικό χώρο η ευρωπαϊκή ιατρική γνώση.

Επίσης, τα βιβλία που μεταφράζονταν στα ελληνικά είναι διάσημων ιατρών της εποχής, με πολλές εκδόσεις στις ευρωπαϊκές γλώσσες. Μάλιστα, 3 ιατρικά βιβλία είχαν κατατεθεί ως διδακτορικές διατριβές στα Πανεπιστήμια της Λειψίας, Άλλης και Παρισιού. Επιπλέον, με τα έντυπα βιβλία μεταφέρεται η νέα γνώση του εμβολιασμού κατά της ευλογιάς και δημοσιεύεται ο πρώτος ίσως ιατρικός στατιστικός πίνακας σε ελληνικό βιβλίο

με τη θνησιμότητα στη Βιέννη, που μετά την εφαρμογή του δαμαλισμού κατά το 1800 παρουσιάζει θεαματική μείωση.

Οι συγγραφείς των ιατρικών θεμάτων μεταφέρουν τις νέες ιατρικές γνώσεις και, παράλληλα, στην προσπάθειά τους να αποδώσουν στα Ελληνικά τα νέα ιατρικά δεδομένα, δημιουργούν τη βάση της ελληνικής ιατρικής ορολογίας. Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι όροι που τότε εισήχθησαν, διατηρούνται μέχρι σήμερα στην ελληνική ιατρική ορολογία.

Σημειώνουμε ότι το παρουσιαζόμενο βιβλίο αποτελεί την αρχή της σειράς «Βιβλιοθήκη Ιστορίας της Ιατρικής», της οποίας ο κ. Καραμπερόπουλος είναι και ο υπεύθυ-

νος. Υπό εκτύπωση είναι το δεύτερο βιβλίο της σειράς «Αριστ. Κούζν, *Ο καρκίνος παρά τοις αρχαίοις Έλλησιν ιατροίς*» (Αθήναι 1902), Αθήνα 2004, φωτομηχανική επανέκδοση με την προσθήκη Ευρετηρίου και προτασόμενο κείμενο για τον Αρ. Κούζν και την εργογραφία του στην Ιστορία της Ιατρικής. Ακολουθούν άλλα 6 στη σειρά, υπό έκδοση.

Επιβράβευση του επιστημονικού επιπέδου του παρουσιαζόμενου βιβλίου του κ. Καραμπερόπουλου αποτελεί το γεγονός ότι του απονεμήθηκε το Γερουλιάνειο βραβείο Ιστορίας της Ιατρικής 2004, κατά τη λήξη του Ετήσιου Πανελληνίου Ιατρικού Συνεδρίου, την 1 Μαΐου 2004.